

Azg

armenian daily

ԿՐԹԵԶԱՆԿԱՆ ՄԱՍՈՒԾ

«Պետք է հասնել նրան, որ հայերը
հեռանան զավթած սարածվերից»

Թուրքիայի անվտանգության խորհրդի զԼիսավոր հարսուղաւ
Թ. Քըլընջը Ադրբեյջանին զգուշացնում է Ղարաբաղում
պատերազմ սկսելու հնարավոր հետեւանքներից

ԹԱԹՈՒԵ ՏԱԿՈՒՅՑ
Թուրքիայի անվտանգության խորհրդի գլխավոր նարուողար, գեներալ
Թունչայ Քըլընջը Բափի «Զերկալ» օրաթերթին սկած հարցազրուցում անդրադարձել է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության ռազմական ճանապարհով լուծման հետեւաններին: «Աղրբեջանական քանակը դաշտաս է լուծել զավթված տարածքների ազատագրման խնդիրը, բայց դաշտազմը կարող է Աղրբեջանի համար ստեղծել լուրջ դժվարություններ: Պեսի է հեռու մնալ խնդիրը ռազմական գործողություններով կարգավորե-

լու ճանաղարիով խաղաղության հասնելու մտադրությունից: Կարեւուն այն է, որ հակամացությունը կարգավորվի քանակցությունների սեղանի ժուրչ: Պատերազմ սկսելու փոխարեն կարեւոր է միջազգային համրությանը համոզել, որ Ղարաբաղի հարցում հայերը ծիծ չեն: Պեսէ է հասնել նրան, որ հայերը հեռանան զավթած տարածքներից: Դայաստանն անհամբեր սղասում է, որ Աղրբեջանը կիամածայինի իր դիրքորոշմանը: Բայց չունեսէ է նոռանալ, որ մեկ դատերազմը կարող է ծննել նոր դատերազմներ: Ահա այդ դատճառով եմ խոսում խաղաղու-

թյան մասին: Դայտնի է, բոլոր դասերազներն ավարտվում են խաղաղամությամբ: Եհու է, որուակի դահի երկխոսությունը վերջանում է, եւ սկսվում է դասերազնի շրջանը, բայց խաղաղությունը միշտ ձեռք է բերվում քանակցությունների սեղանի ժուրգ: Չեմ կարծում, թե Ղարաբաղի խնդիրն այդքան կծզճզվի, կանցնի որուակի ժամանակ, եւ դուք կիհասնե՞ք ցանկալի արդյունքի», «Զերկալոյի» թղթակցին ասել է գեներալ Քըլընջը՝ չշանրամասնելով «ցանկալի արդյունքի» եռությունը:

Stu # tp 5

Ժակ Չիրակ. Ալիեւը խուսափում է
ձեռք բերված համաձայնություններից

ՓԱՐԻԶ, 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅԵՆ ՏԱՊԱՆ:
Ֆրանսիայի նախագահ Ժակ Շիրակն
ասել է՝ որ դարաբաղյան հարցի լու-
ծումը խիս դժվար է, քանի որ կող-
մերից մեկը՝ Քեյդար Ալիեր, Աղրբե-
ջան վերադառնալուց հետ խուսա-
փում է բանակցություններում որոշ-
ված գործադրելուց: Ըստ «Ազատու-
թյուն» ռադիոկայանի, Շիրակն այդ
հայտարարությունն արել է դեկտեմբե-
րի 10-ին Ամենայն հայոց կարողիկոս
Գարեգին Երկրորդին Պատվո լեզենի
ժամանով դարձեատրելու արարո-
ղությունից հետո: Նախագահը, ըստ
Երեւույրին, նկատի ունի այս տարվա
առաջին կեսին Փարիզում եւ Ֆլորի-
դայի նահանգի քի Վեսպ կղզում տե-

դի ունեցած քանակցությունները: Մասնավորապես, Փարիզում, իր՝ ժակ Շիրակի նախաձեռնությամբ տեղի ունեցած հանդիդանան ժամանակ մշակվել էին այսպես կոչված «փարիզյան սկզբունքները», որոնք նախատեսվում եր դնել կարգավորման հիմքում: Նախագահ Շիրակն ասել է նաեւ, թե Աղրբեջանում ուստով նախազահական ընտրություններ կլինեն, եւ Ալիերը դեմք է շահագրգորված լինի անել այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ է իր երկիրը քաղաքական ու դարզուու վիճակի մեջ բողնելու համար, առավել եւս՝ եթե ցանկանում է, որ իրեն այդ դաշտուու հաջորդի իր որդին:

Աամսթելդը ե
Սարգսյանը
կհանուիմեն

Դեկտեմբերի 15-ին Հայաստան կժամանի ԱՄՆ դաւադանության հարտուղար Դոնալդ Ուամսֆելդի գլխավորած դաշվիրակությունը։ Այցի ժամակներում Դ. Ուամսֆելդը կհանդիպի ՀՀ նախագահին առընթեր ազգային անվտանգության խորհրդի նախարար, դաւադանության նախարար Սերժ Սարգսյանի հետ։ Հանդիպման ընթացքում կբննարկվեն միջազգային ահաբեկչության դեմ դայլարի եւ այս համատեսում Հայաստանի աջակցության հնարավորություններին առնչվող հարցեր։ Նախատեսվում է բննարկել նաեւ 2002թ. Հայաստանին ցուցաբերվելիք ԱՄՆ ու ազգական օգնությանը եւ հայ-ամերիկյան ռազմական համագործակցության ընդլայնմանն ու ծրագրերի մշակմանն առնչվող խնդիրներ։

A black and white photograph of a woman with dark hair and glasses, wearing a patterned blazer over a dark turtleneck, sitting at a table covered with microphones. She is gesturing with her right hand near her face. The background is plain and light-colored.

Երկրների հետ, որոնց հետ Հայաստանը որոշակի խնդիրներ ունի (Թուրքիայի եւ Ադրբեյջանի), իսկ Հայաստանը սերտ հարաբերություններ ունի Ուստասանի եւ Իրանի հետ, կարծում եմ, այդ բարիդրացիական հարաբերությունները մենք դեմք է օգտագործեն Երկու ժողովուրդների օգտին»։ Ավելի ուշ, ասուլիսի ժամանակ Վրաստանի խորհրդարանի նախագահը, բացելով այս խոսքերի փակագծերը, բառացիորեն ասաց, որ Հայաստանը կարող է Ուստասանին տրամադրել՝ ակտիվորեն օժանդակել արխազական խնդրի խաղաղ եւ արագ կարգավորմանը։ Դեսարկերական է, որ դրա դիմաց Վրաստանը ոչ Հայաստանի եւ ոչ էլ Ուստասանի հետ որոշակի հարցերում փոխզիջումների դիմել չի դարձատվում։

Stu # tp 2

«ԹՈՒՐՖ-ՀԱՅ ՀԱՇՏԵՎԱԿԱՆ ՀԱՆՁԵՎԱԾՈՂՈՎ»

Հաւտեղման հանձնաժողովի հայ
անդամները դադարեցրին աշխատանքը

Երեկ Ամերիկայի հայկական համագումարի երեւանյան գրասենյակը տարածեց հետեւյալ հայտարարությունը: Դայ-թուրքական հաւետեցման հանձնաժողովի հայ ներկայացուցիչները հայտարարել են այդ հանձնաժողովի գործունեության դադարեցման մասին: Դամաճայն դեկտեմբերի 11-ին տարածված հայտարարության, այդ բայց ծեռնարկվել է այն դաշնառով, որ հանձնաժողովի թուրք անդամները դիմել են «Անցումային ցցանի արդարադատության միջազգային կենտրոնին»: 1915 թ. Դայոց ցեղաստղանության նկատմամբ 1948 թ. ՄԱԿ-ի Տեղադրանության կոնվենցիայի կիրառելիությունը դադարեցնելու հայցով: Մինչդեռ կենտրոնին այդ ուսումնա-

սիրությունը կատարելու խնդրան-
ով դիմելու մասին հանձնաժողո-
վի անդամները համատեղ դայմա-
նավորվածության էին եկել նոյեմ-
բերին Նյու Յորքում կայացած վեր-
ջին հանդիդանան ժամանակ:

Դայտարարության մեջ, որ ստ-
րագրել են հանձնաժողովի բոլոր
չորս հայ անդամները՝ Ալեքսանդր
Արզումանյանը, Ղավիթ Շովիաննի-
սյանը, Վան Զ. Գրիգորյանը և Անդր-
անիկ Սիհրանյանը, ասվում է. «Ե-
րեկ մենք տեղեկացամբ, որ [հանձ-
նաժողովի] բոլոր անդամները հրա-
հանգել են «Անցումային ցրանի
արդարադատության միջազգային
կենտրոնին» (ICTJ) ծեռնողական մնալ
Դայոց ցեղասպանության նկատ-
մամբ 1948 թ. ՍՍԿՀ Ցեղասպա-
նության կոնվենցիայի կիրառե-

լիության հարցի բնարկումից: Այս
դայմաններում հայ անդամները
ցավով տեղեկացնում ենք, որ մենք
այսօր ծանուցել ենք նախազահ
Դեկի Լ. Ֆիլիպսին, որ Դայքուրա-
կան հանձնաժողովը դադարեց-
նում է իր գործունեությունը:

Մենք շարունակում ենք հավատալ, որ հայերի եւ թուրքերի, ինչողես եւ Յայաստանի եւ Թուրքիայի հարաբերությունները լիակատար կազմում կարիք ունեն: Շփումները հայ եւ թուրք խաղաղիական հասարակությունների միջեւ, մասնաւորապես Օրբելի, որոնք ստեղծվել են Յայ-թուրքական հաւաքածու հանձնաժողովի միջնորդությամբ, առաջվա դես անհրաժեշտ են այս էական նոյատակներին հասնելու համար»:

Վերջին տքանում հաճախակի են դարձել հայերի դեմ ուղղված գիտական «աշխատությունների» հրատարակումները Թուրքիայում։ Մրանք գիտության հետ որեւէ առնչություն չունեն։ Պարզաբես համադաշախանում են Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի նկատմամբ Թուրքիայի որդեգրած թշնամական բաղաբականության ոգուն միաժամանակ արդարացնում այն սղառնալիքները, որոնք իրեւ հայացյացության դրսելորում թուրքական իրականության մեջ հակադրվում են Հայոց ցեղաստանության միջազգային ճանաչման հասակերին։

Դրա վառ արտահայտությունը հետեւյալ «աշխատություններն» են. Զեմալ Փաշը «Հոււեց», Ստամբուլ, 2001 թ., 429 էջ. Սեֆա Բոյունջու «Դոն Կիխոտի սինդրոմն ու հայոց ցեղաստանության կատակերգություննը», Ստամբուլ, 2001 թ., 250 էջ. Ս. Քեմալ Էրմեքին «Թուրքերի ցեղաստանությունը», Ստամբուլ, 2001 թ., 216 էջ. Մրանցից «Ազգը» ժամանակին անդրադարձել է Էրմեքինի «աշխատությանը». Զեմալ

Փառան որդես իայ ազգի դահիճ հայտնի ա-
նուն է. Ըոյունքուն իր գրում Հայոց ցեղասույա-
նության ճանաչումը Թրանսիայում կատակեր-
գություն համարելով. Աախագահ Ժակ Շիրակի
գլխավորությամբ Փրանսիացի խորհրդարանա-
կաններին նույնազնում է Դոն Կիևոնի հետ-

Նեված աշխատություններին ծանոթացել ենք «Ակոսի» էջերից: Ստամբուլում լույս տեսնող այդ շարաթաթերթը նոյեմբերի 16-ի համարում մեզ ծանոթացնում է եւս մեկ «աշխատության», դա Յուսուֆ Շալաջօղլուի «աշխատություն» է, որը կոչվում է «Հայերի տեղահանությունը Եւ ճշմարտություններ» (1914-1918 թթ.), լույս է տեսել 2001 թ. Անկարայում, 106 էջ է: Վերոհիշյալ հրատարակությունների մեջ թերեւս սա ամենածանրակի՞օք դեմք է համարել. որովհետեւ Թուրքական դատարան գնկերությունն է հրատարակել. իսկ հեղինակն այդ գնկերության նախագահն է: Ահա թե ինչ է գրում «Ակոսը» սրամասին:

S. 9.

Հայոց գեղաստանության
կեղծարարությունը Թուրքիայում
շարունակվում է

Թուրքական պատմական բնկերությունը դաշնում է որև առաջամարտիկը

րանցը, ինչ դրվել է «հայկական բարեփոխումների» անվան տակ, արդեն թղթերի համար է դրվում, այս դայմաններում թղական հեռուստաեսության, թղերենի ուսուցման, մշակութային իրավունքի տրամադրման մասին իրավունքները դուրս են գալիս անմեղ դահանջների ցըանակներից եւ նույնանում հայերի համար ներկայացված դահանջներին: Մի՞թե դատմությունը նորից է կրկնվում:

Յուսուփ Հալաջօղլուն գտնում է, որ առաջին համաշխարհային դաժերազմի տարիներին օսմանյան զորքերին դավաճանող հայերի տեղահանությունը դեմք է դիտարկել ոչ այլ կերպ, քան յուրանացուր տեսության ինքնաղացտանության բնական իրավունք եւ ավելացնում է. «Օսմանյան դեսությունը դաժերազմի ընթացքում որդես կանխարգելիչ միջոց ստիղված սկսեց ուզմական գործողությունների մերձակա շրջանների հայերին տեղահանել: Այնուիեւ այս տեղահանությունը, բացառությամբ կաթողի-

կություն եւ բողոքականություն դա-
վանողների, որքերի, միայնակ կա-
նաց եւ հիվանդների, տարածվեց
մյուսների վրա, բանի որ հայ ավա-
գակախմբերը ոչ մի կերպ չէին հրա-
ժարվում սովորություններ գործե-
լուց եւ օսարերկրյա ներկայացու-
ցիչներին օսմանյան ղետության
մասին շարունակում էին գաղտնի-
ներ հաղորդել»:

Ընդգծելով, որ օսմանյան արխիվները բաց են ուսումնասիրողների առջեւ, Դալաչողլուն իր աշխատությունը Եղրափակում է հետևյալ հարցով. «Եթե, ինչորես դնդում են, 1,5 միլիոն մարդ իսկապես սղանվել է, մի՞ք սղանվածներին անհրաժեշտ չէ լինի թաղել ընդհանուր գերեզմաններում։ Որտե՞ղ են այդ գերեզմանները։ Ինչո՞ւ բուրժին դատկանող ընդհանուր գերեզմաններ հայտնաբերվում են, բայց Վան քաղաքի հրկիզված ավերակների ֆոնին, որոնք մեր աշխի առջեւ են դեռ, հայերի որեւէ ընդհանուր գերեզման առ այսօր չի հաջողվում հայտնաբերել»։

**«Պետք է հասնել նրան, որ հայերը կեռանան
զավթած սւրածներից»**

ծումը փոքր-ինչ վտանգավոր է», ասել է Թուրքիայի անվտանգության խորհրդի գլխավոր քարտուղարը: «Ինչի» է ունակ մյուս ուժը Թուրքիան, այդ վտանգը մինհմումի հասցնելու», աղբեջանցի լրագրողի հարցին բուրք գեներալը դատախանել է. «Այո՛, Թուրքիան աջակցում է Աղրբեջանին, եւ դա բխում է մեր շահերից: Բայց եկե՛ն ախօօրով չասենք ի՞նչ է լինելու, եթե իրավիճակը լինի այսոյսին կամ այնոյիսին: Վստահաբար մեկ քան եմ հայտարարում. Թուրքիայի օգնությունը Աղրբեջանին լինելու է շարունակական»:

Ուշագրավ հայտարարություններ է արել եւս մեկ երեւելի քուրք փորձ-ված դիվանագետ, Թուրքիայի սոցիալական եւ սնտեսական հետազոտությունների հիմնադրամի սնօրեն, այսպես կոչված «Թուրք-հայկական հաշտեցման հանձնաժողովի» անդամ Գյունդուզ Աբրամը: Ավելի քան երեք տասնամյակների փորձ ունեցող դիվանագետը ասել է, որ դեռությունների սահմանների անձեռնմխելիության սկզբումը Վասագի տակ է, եւ դրա աղացույցը Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի նախա-

զահներ թոշարյանի ու Ալիեւի միջև գարնանը տեղի ունեցած թի Վեսթի բանակցություններն էին: Աթանը չնելով, թե որտեղից են իր տեղեկությունները, ասում է, որ «կողմերը ԼՂ հակամարտության հարցում համաձայնության էին հասնում՝ բաժանել Ղարաբաղը, փոքր մասը տալ Ադրբեյջանին, մեծ մասը միացնել Յայատանին»: Աթանը կարծում է, որ եղրողական կազմակերպությունները, մասնավորապես Բեօլիսի եւ Բյուսելի միջազգային կոնֆերանսներում, արեցին առաջարկություններ, հանաձայն որոնց Ադրբեյջանի տարածային ամբողջականությունը եւ իննիւշանությունը խախտվում են: Թուրք դիվանագետը կարծի է հայտնում, որ վիճելի տարածների շուրջ տարածայնությունները հավանական են լրտեղ մասնաւում սկզբունի կիրառումով՝ որպես օրինակներ նելով Կոստանդնուպոլիս, Թավուշի գավառ, Պաղեստինը:

Բայվում Գյունդուզ Աթանհի հայ-
տարարություններին անմիջապես
արձագանքել են: Սասնավորացես,
Դ. Ալիեւի նախկին խորհրդական Վ.
Գուլուզաղեն «Եխո» թերթում դրան
որակել է «անհերթ»:

ՎԱՀԱՆԻ ԱՎԵԼԱԳՆԵԼՈՎ ՆԱԵՒ ՎԻՐԱՎՈՐԱՆԻ

Նույն 1915-22 թթ.: Ավելին, նույն օրը
ընկերությունն արհամարհական եւ
խիս վիրավորական վերաբերմունք է
արտահայտել ընդհանրապես Կալի-
ֆոռնիա նահանգի եւ մասնավորա-
պես Տեղի դատարանի նկատմամբ՝
գրելով, որ դատարանի դիրքորոշումը
հայկական համայնքի հանդեպ ստ-
րափառության դասական օրինակ է:

Այս բոլորը հաւաքի առնելով, գրում
է Սասունյանը, հայկական համայնքի
ներկայացուցիչները դեմք է մեկընդ-
միշ դադարեն գործակցել այդ հա-
կահայ ընկերության հետ, չընդունեն
հարցը փակելու համար առաջարկ-
ված ցանկացած գումար՝ մինչեւ ըն-
կերությունը ներողություն չխնդրի եւ
բարոյական վճասի որդես հատուցում
չվճարի մեծ չափի (հարյուր միլիոն)՝
հավելյալ գումար:

«Պատկերացրեմ, թե ինչ տեղի կունենար, եթե Եվրոպական աղահովագրական ընկերությունները ժամանակին հակասեմական արտահայտություններով կասկածի տակ առաջ լինեին Յոլովոսրի իրազործումը եւ մշահոգվեին, որ իրենց խայլով կարող են վճասել ինչորեւ Գերմանիային, այնուեւ էլ գերմանաամերիկյան հարաբերություններին: Եվրոպական ընկերությունները չի-ջան այդ մակարդակին, քայլ ամերիկյան մի ընկերություն իջնում է: Ուսադիր դեմք է հետեւնի նրա հետազա խայլերին», եղակազնում է:

Թուրքիան և Ուկրաինան դատավաճառից հետո պատճենաբառ է առաջանալու համար

Խորհրդարանը հոկտեմբերի 11-ին ընդունել է որոշում, որով նախագահ Շեւարդնաձեին երաշխավողացած է պարագաների համար և խաղաղաբարեկ ուղարկել Վրաց-աբխազական հակամարտության գոտի:

ՄԱԿ-Ն առաջարկում է Վրաստանին
ուժեղ դուրս բերել Կողորի կիրճից

Վրաց-աբխազական հակամարտության ԱԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի հատուկ ներկայացուցիչ Դիտեր Բողենը կարծիք է հայտնել, թե Կողորդի կիրճում գտնվող վրացական բանակի 350 զինվորները խոչընդունու են հակամարտող կողմերի միջև բանակցությունները վերսկսելու առումով։ Կողորդի կիրճը վաշչականորեն Աբխազիայի տարածք է, քայլ գտնվում է Թթիլիսիի վերահսկողության տակ, իսկ 350 զինվորներն այնտեղ էին ուղարկվել հոկտեմբեր ամսվա հայտնի դեղութեաց հետո։ Դ. Բողենն անմաս է համարել վրաց զինվորների ներկայությունը կիրճում։ Ըստ «Փրայմ նյուսի», Բողենն ասել է. «Կիրճում բնակվող սպանների եւ աբխազների միջեւ կար ցենումնեական համաձայնություն, ինչը վաս չէր աշխատում»։

Արաբական լիգան ուժեր կկենսրոնացնի Պաղեստինում

Դեկտեմբերի 11-ին ավարտվեց Քարարում կիրակի օրը սկսված Արաքական լիգայի համաժողովը։ Վերջին օրվա նիստում համաժողովի մասնակիցները բննարկեցին Պաղեստինի Իննավարության առաջնորդ Յասեր Արաֆարի մասնակցության հարցը, որովհետեւ Խորայելը նրան արգելում է դուրս գալ Պաղեստինից։ Արաքական լիգայի նարուղար Ամր Սուսան նշել է, որ Խորայելը զերի է վերցրել Արաֆարին, իսկ Ս. Նահանգների եւ Եվրամիության հետ վարած երկարաժեք բանակցություններն անցան անարդյուն եւ չհաջողվեց երեկա նիստին մասնակից դարձնել Պաղեստինի առաջնորդին։ Արաքական երկրների արտգործնախարարները կոչ են արել ուժեր կենորնացնել տարածաշրջանում ի դաշտանություն Պաղեստինի Իննավարության։

Նրանք խուսափել են ժայրահեղական որոշումներ կայացնելուց եւ ծիս չեն համարել այս դահին դարադիմի տեսական եւ միտական

կաղերն Խորայելի հետ։ Քարարի արտգործնախարարը նշել է. «Ծիծաղելի կիներ, եթե որեւ գրասենյակ փակելով ազատենք Պաղեստինն ու Գոլան»։ Նա հայտնել է, որ համաժողովի գլխավոր խոնդիրը ոչ թե Խորայելի եւ արաքական երկրների միջեւ եղած կաղն ու հարաբերություններն են, այլ օրվա գերազույն նոյատակն է հանդես գալ խելամին ու կոռադաշված հայտարարությամբ։ Յամաժողովը որոշում է կայացրել ստեղծելու «Քաղաքական դիմուրդների խորհուրդ» եւ խորացնել մօսական բանակցությունները Ս. Նահանգների, ՄԱԿ-ի եւ Եվրամիության հետ։ Խոլամական արտգործնախարարները դիմում են հղել Ս. Նահանգների ղետարուղար Քոլին Փաուլսին՝ նրանից դահանջելով իրականացնել անցյալ ամիս թենրուկիում արտասանած ելույթը եւ Պաղեստինը ծանաչել անկախ ղետություն։

0. 4

